

Roža z Mucne gore.

4.

ri zvezde, lepe kakor same božje lučce, so se že užigale na prostranem nebu; mračniki so frfotali skozi temni mrak; večerni vetrec se je bil že polegel, ko je došel Gab do jezerca. Tam se je vsedel na obcestni kamen in je strmel na mirno bičje, ki je nagosto pokrivalo jezerski breg. Gab je premišljal, kam bi se obrnil, da bi ga brž ne zalotili domači in sosedovi. — »Domov ne grem,« si je dejal odločno. »In po kaj naj hodim domov? Saj tam me ne čaka nič dobrega. V goro grem, pa se bom skrival, tudi deset let, če bo treba... Pa kam bi šel? Na Poljano ne grem in tudi na Strmec ne, ker bi me tam prehitro zajeli. Kaj, ko bi šel v Planico? Nekam daleč je do tja in tudi precej od rok je. Pa se dobi tam kaka samotna pastirska koča, kjer bi lahko prenočeval in si kuhal, če bom imel kaj. Kar v Planico pojdem — tam bo še najbolje, in tam me tudi nihče ne bo iskal, še najmanj pa oče in sosedovi. — Hej, kar grem, zadnji čas je. Ovce so prišle brez pastirja domov. In oče vidi, da manjka jarec, in sosed vidi, da mu manjka šest ovac in jarec tudi. Pa bo skrbelo oba, in me pojdeta iskat. Pa prideta znabiti ravno semkaj in me pograbita. O, to bi pokalo! Gab, kar hitro naprej, da se skriješ v varni Planici!«

In Gab je poslušal samsebe, pa pohitel naglo ob cesti kraj samotnega močvirja. Noč se je vedno bolj temnila, in zvezde na nebu so se gostile. A Gaba ni bilo strah, ko je stopal po zapuščeni cesti. Vedel je, da mora vsak čas pogledati izza škrbastih snežnikov mesec. Potem bo pa svetlo in se bo videlo kakor podnevi. Gab je že pustil za sabo kraj, kjer izvira podkórenska Sava, in je šel dalje med črnim smrečjem. Vedno bolj samotno je postajalo okrog njega. Fanta se je že polasčala tesnobna bojazen. Pa se je spominjal povesti starega očeta, ki mu jih je pravil pozimi. Vse povesti so se vršile ob teh skrivnostnih jezercih in sredi smrečja, ki je zdaj stopal mimo njega. No, tiste povesti so bile strašne in polne prikazni, razbojstev in črnih strahov. Živo so zdaj stopile Gabu pred oči te povesti, in skoro so se mu zježili lasje. Trikrat zapored se je plašno prekrizal in zasopel: »O, da bi bilo že konec tega smrečja! O, da bi že izšel svetli mesec! Potem me ne bo več strah. Še na misel mi ne bodo prišli več črni strahovi in divji razbojniki, ki mi je o njih pravil stari oče...«

Pa je bilo nazadnje smrečja in strahu res konec. V temi so se zasvetile pred Gabom tri samotne luči. Gab je vedel, da je došel do Ráteč. Globoko se je oddahnil in se je ustavil na cesti. Pa je hotel tu počakati, da izide mesec, in potem nadaljuje nočno pot. In ni čakal dolgo. Zakaj hipoma se je zasvetilo nad črno goro, izza gore pa je prilezel mesec počasi, počasi kakor pomišljevaje. Zasvetilo se je po ozki, zagorski dolini,

zasvetilo se je srebrno; biseri so blesketali po nizki travi, in nad zemljo je pihal lahen, mrzel vetrec. Gab je tedaj krenil s ceste na levo in šel naglo po razdrapani kolovozni poti, ki je držala preko polj. Kmalu je došel do podnožja gore in do smrekovega gozda, ki je pokrival vse pobočje strme gore. Pot je zavila premo v gozd in je vodila — kdo ve kam.

Toda Gab se ni ustavil niti za trenutek. Saj je dobro vedel, da ta pot ne vodi nikamor drugam kot v Planico. Čvrsto je stopal navzgor in gledal neprenehoma v tla. Zakaj pot je bila preprežena z debelimi koreninami. Gab bi se bil lahko spotaknil vsak trenutek, da ni pazil. Pa je dobro pazil in se zato ni spotaknil niti enkrat. Tudi temno je bilo v gozdu; le tu pa tam so se vsuli na pot skozi redke veje in listje srebrni mesečni žarki in so trepetali komaj vidno po zemlji in po rosni travi, ki je rastla kraj poti. Gab se je vsakokrat oddahnil, ko je zagledal te mesečne žarke. Zdaj ni več mislil na nesrečo, ki ga je bila zadela podnevi; mislil je samo na to, kam ga privede pot in kje bo nocoj prenočeval in spal. Neutrudno je stopal po klancu navzgor in se ni ustavil nikjer. Ustavil se je šele tedaj, ko je došel med planinskim svetom vrh strme poti. Tam je malce počil in si je otrl z rokavom pót s čela.

Potem pa je ubral spet naprej. Pot zdaj ni bila več strma, ampak se je vila čedno, ravno pod temnim smrečjem. Gozd zdaj ni bil več tako zarastel in gost kakor doli na klancu. Po vsakem petem koraku je obsvetlila Gaba jasna mesečina in mu je razsvetljevala pot. Ves vesel tega je bil Gab prepričan, da mu bo mesec svetil vso dolgo pot. — »No, hencajte! — bi rekli naš stari oče,« je dejal, »saj pojde vse lepo in gladko. Še preden bom utegnil prav pomisliti, koliko časa sem hodil, bom že pri pastirskih kočah. Tam se pa vležem na pógrad in spim do poznega jutra. Potem pa lepo premislim vse, kar bo treba... Saj mi ne bo hudega. V Planici je lepo, pa bom nemara živel kakor tisti kraljevič iz petnajste dežele, ki mi o njem včasih povedó stari oče... Hencajte, no, hencajte — tako bo prav in nič drugače...«

Gab se je že skoro smejal samsebi in nič ga ni bilo strah sredi samotnega gorskega sveta. Še tedaj nič, ko je prišel nekje sredi goščave lajati lisjak in je zaskovikala sova z groznim, zateglim glasom.

Lisjak in sova še dolgo nista utihnila in sta še precej časa spremljala Gaba s svojim lajanjem in vpitjem. Šele tedaj, ko je došel Gab do širne goličave, sta umolknila in se nista oglasila več. Gab pa se je ustavil na goličavi in se je ozrl okrog sebe. Goličavo so pokrivala debele, razmetane skale, vseokrog obdane od nizkega, krivenčastega rušja in nebogljenih, od viharjev in plazov pokvečenih borovcev. Goličava je prehajala na obeh straneh v strmo, navpično skalovje, ki se je grozno dvigalo proti nebu. Visoko je bilo tisto skalovje in se je dotikalo skoro samih božjih zvezd, ki so brlele veselo po nebu. Skalovje je bilo še vse prepreženo s širnimi snežišči, ki so se blestela v srebrnih mesečnih žarkih. Nikjer ni bilo živega glasu, in v tej tišini je Gab razločno slišal le utripanje lastnega srca.

»No, hvala Bogu — zdaj je pa gozda konec,« se je razveselil. »Še dobre pol urice, pa sem pri pastirskih kočah. Tam se naspim in odpočijem, ker me res že težko nosijo noge. Jutri bo pa drugače. Pozabim na vse skrbi in na nesrečo, ki hodi kakor senca za menoj.«

Šel je dalje preko goličave, in mesec mu je dobro razsvetljeval vso pot. Precej časa je hodil, da je prišel spet do goščave, ki se je raztezala daleč po ozki soteski. A pot je vodila naravnost v tisto goščavo, in to je bilo Gabu prav neprijetno. »Prezgodaj sem se veselil! Zdaj bom moral

pa spet trapati po tej temini in paziti na te nesrečne korenine, da se ne spotaknem in ne telebnim z nosom ob tla... Oj, kaj te je tukaj treba, ti prebita goščava?»

A je uvidel Gab, da mu javkanje nič ne pomaga. Odločno se je napotil kar v goščavo in stopal sredi nje naprej, samo naprej. Grmovje ni bilo visoko, a mesec mu je še vedno sijal na pot. Toda počasi je postajalo okrog Gaba vseeno vedno temnejše. Gab se je čudil temu in je ugibal, odkod ta tema. Naposled se je ozrl na mesec in se je prestrašil. Videl je, kako tiči mesec ravno na ostrem vrhu razdrte Ponce, kakor da se je nabodel tja in ne more naprej. Pa mesec se ni nabodel, ampak se je pogrezal počasi počasi za snežno goro.

»Oh!« je zastokal Gab v svojem strahu. »Ne zahajaj, mesec — lepo te prosim, vsaj zdaj ne zahajaj! Oh, to bo strašna tema tod okrog, če tebe ne bo več na nebu... Ti, mesec! Ne hodi še nikamor! Samo toliko še počakaj, da pridem jaz do pastirskih koč. Ubogaj, mesec, vsaj nocoj ubogaj!«

A mesec ga ni poslušal. Še enkrat se je posmejal zagorskemu svetu, potem pa se pogreznil kar hipoma in je izginil za škrbastim snežnikovim robom. In bliskoma se je razgrnila okrog in okrog tema, tako črna tema, da Gab ni videl niti roke, ki jo je držal pred nosom. In skozi to črno temo se je moral Gab plaziti naprej. Tápal je z nogami in z rokami okrog sebe, a mu vse ni nič pomagalo — spotaknil se je pri vsakem desetem koraku in enkrat še telebnil na tla, kakor je bil dolg in širok. Zbolelo ga je pri tem padcu prav nemilo, in kolena ter komolce si je obdrnil. Pa je končno le izprevidel, da ne more v tej temi nikamor. Ves zasopel in obtolčen se je ustavil, in polastili sta se ga zla volja in malodušnost.

»Nikamor ne morem naprej, ker mi je ušel ta neumni mesec,« je zagodrnjal. »Če grem še sto korakov naprej, pa si polomim noge in razbijem glavo... Najpametnejše bi bilo, da se ustavim tukaj in počakam jutra. Potem grem lahko brez skrbi naprej in ne morem zaiti.«

Gab je poslušal samega sebe. Sklonil se je, pa je tipal okrog po mrzli zemlji in kmalu otipal mahovito trato kraj visoke skale. Nič ni pomišljal, ampak se je kar zleknil po trati. Trdo je zapel suknjič in se je stisnil v dve gubi. Trikrat se je prekrižal in je potisnil klobuk na oči. Še je godrnjal nekaj nevšečnega, a že spal sredi godrnjanja...

V spanju ga je pa pričel tresti mraz, da so mu zobje kar šklepetali. Radi tega se je predramil, pa poizkušal, da vstane. Težko je šlo, prav težko, ker so mu bili udje odreveneli in prezebli. Nazadnje pa je vendarle stopil na noge in se pričel pretegovati, da bi se nekoliko ogrel. Stopical je sem in tja po trati in se končno toliko ogrel, da ga ni več stresalo. Pogledal je na nebo in na zvezde, da ugame, če bo kmalu noči konec. A zvezde so bile še visoko, visoko.

»Kaj sem napravil, kaj sem napravil!« je zatarnal Gab. »Kaj imam iskati tu v Planici, kjer me bosta znabiti končala lakota in mraz? Mar bi bil zdajle doma na klopi za pečjo. Lepo bi se zavil v očetov kožuh, in toplo bi mi bilo, oh, tako toplo! — Da me mora ta nesreča tako preganjati! Nič ne bo drugače — samo zaradi tiste preklicane rože, tiste rože-ponož. Ali je bila tista roža toliko vredna,

da moram trpeti tak mraz zaradi nje? Ah, nemara še umrjem nesrečno, kot je bil umrl rajni Martin?»

Gab je stopical še hitreje po trati. Roke si je mencial in se pretegaval na vso moč. Nazadnje se je vendarle ogrel in ni čutil mraza več. Ker je bil pa zaspan in so mu bile trepalnice težke kot kamen in so ga bolele, je sedel v zatišje za skalo. Komaj desetkrat je utegnil zasopsti, pa je že zaspal, zvit v klopčič kakor trd jež. Pa ga je v spanju spet stresnilo, stresnilo dvakrat... petkrat... desetkrat... in moral je odpreti oči in se skobacati na noge. A zdaj je šlo že težje; ves život mu je bil trd in mrzel, kakor da je v resnici zmrznil. Prestrašen se je začel gibati sem in tja — iztegnil desnico počasi počasi, za njo levico, potem levo nogo, potem desno. Pri tem ga je pa tako bolelo, da je nehote vpil od bolečin.

V Planici pozimi.

A končno so se mu vendar razmajali otrpli udje, da je že lahko hodil po trati gor in dol. Pa je speč pogledal na nebo, in glej — zvezd ni videl nikjer več. Nebo je bilo sivo, sivo kakor svinec; medla svetloba se je razprostirala po mračnem gorovju in po ozki soteski. Skozi sotesko pa je vel mrzel veter, in veje so šelestele, in rosa se je usipala z njih in je žuborela komaj slišno.

Gab je videl vse to in v svojem veselju je kar iztegnil roke proti nebu. — »Dani se, se že dani!« je zaklical. »Konec je te strašne noči. Da le nisem zmrznil. Zdaj pride solnce — jojmene, toplo solnce!«

Gaba je minila hipoma vsa otrplost. Opletel si je prteno malho, pa se splazil nazaj na pot. Dan je postajal vedno svetlejši; divni snežniki so se že svetili v prvi, srebrni jutranji svetlobi; vetrec je pihal vedno močnejše skozi ozko zagorsko sotesko, in vedno glasnejše je curljala gosta rosa

z nemirnega vejevja. Tedaj se je zasvetilo pred Gabom, visoko gori po vrhovih orjaških snežnikov se je zasvetilo, kakor da je padel iz neba božji plamen in je zažgal skalnate velikane...

»Oj, solnce prihaja!« je zavrisnil Gab in pričel skoro teči po poti. V tem hipu je pozabil na ves strah in na ves mraz, ki ju je bil moral prestatiti v mrzli noči. Vse moči so se mu povrnile, in čutil se je tako lahkega in čilega, da bi bil splezal brez napora na divji Jalovec, ki se je vzpenjal v kotu med snegom in ledom v jutranje nebo. Že si je Gab zažvižgal veselo pesmico in je spel naglo in nevzdržno med nizkim grmovjem. Goščava se je pričela redčiti in prikazovalo se je spet golo, razmetano skalovje in krivenčasto rušje. Gab je že čul votlo bobnenje, ki je prihajalo od nekod daleč, in slutil je, da bo to Nadiža, ki drvi preko skalovja in oblastno šumi in prši... Vedel je tudi, da ni več daleč od pastirskih koč, in da je najhujša pot za njim.

A hipoma je obstal in je posluhnil. V goščavi se je oglasilo čudno, strašno lomastenje, ki je prihajalo bliže, vedno bliže. — »Ali je jelen — ali kaj bo?« se je zavzel Gab in postal. Tisto čudno lomastenje je bilo že blizu. Veje so se tresle in se sklonile — o sveta Pomagalka! — izza goščave je stopila velika, kosmata zver. Na pot je skočila in obstala pet korakov pred Gabom.

Gab se je zdrznil, in stotisoč mravelj mu je zagomazelo po životu. Mraz ga je stresel, in od silnega strahu mu je zastalo za trenutek srce. Spoznal je divjo zver... Bil je ravno tisti medved, ki ga je bil vodil oni dan tuji, črni mož po vasi, in ki mu je bil Gab vrgel v hrbet kamen. Še je tičal tej zveri železni obroček v nosu — prav dobro ga je Gab opazil in zato vedel, da je to oni medved, ki je bil v nedeljo pobegnil črnemu možu. Mrtvo ovco je držala ta zver v gobcu, in njene oči so se svetile divje-krvoločno in prihuljeno.

»Vsi božji svetniki, pomagajte!« je zavzdihnil Gab in se ni mogel premakniti z mesta. S široko odprtimi očmi je strmel na medveda in se je tresel po vsem životu. »Zdajle naj izpusti zverina mrtvo ovco in pograbi mene, ki sem kamen zalučal vanjo... Raztrga me pošast in me požre...«

Medved je malce zagodrnjal in hlačal naprej. Postrani je pogledal Gaba s svojimi srepimi očmi. Potem je skočil s poti v grmovje in izginil med črno goščavo...

Gab se je tedaj zavedel v svojem strahu, in vsa odrevenelost ga je mahoma minula. Spustil se je v tek in zdrvel naprej po poti. Ozrl se ni niti za trenutek. Ves je bil v misli, da mu je medved za petami. Ustavil se je šele, ko je pribežal do divje vode, ki se je penila in hrumela sredi skalnatega jarka. Tedaj se je ozrl in videl, da medveda ni nikjer. Globoko se je oddahnil, pa sedel na ploščnat kamen kraj vode. Z rokavom si je obrisal pot s čela in sopel kakor meh... »O, strah, ta strah!« je šepetal. »Kako sem se zgrozil te nemarne zverine! Čisto sem mislil, da me bo... Pa me vendarle ni... Čudno, da me ni pograbila! Ali pa sem ji le jaz ubežal in ni mogla tako hitro za menoj?... Bojim se jaz takega-le kožuha izstradanega! Ali nisem vrgel sredi vasi kamen vanj?«

Gab si je zmel ves zadovoljen roke, z glavo je kimal in se je muzal, veselo muzal. V svojem velikem veselju se je nazadnje celó na glas zasmeljal.

Francka Župančič:

Kako je našla dušica pokoj.

(Pravljica.)

(Konec.)

Vesela bojazen je tedaj spreletela dušico: Najde li znabiti tu svoje domovje — človeka brez duše —? Tiho se je vzdignila, se privila tesno k pastirčku in mu zašepetala: »Če iščeš dušico, tukaj sem in rada ostanem pri tebi.« — Pastirček se je prestrašil, zrl naokrog, a dušice ni mogel zapaziti. Kdo je pač videl dušo z zemskimi očmi? — A čul je njen glasek in čutil, da ni več sam v samoti. In čimdalje je prisluškoval šepetu, tem več usmiljenja je občutil do uboge dušice. Naposled je sklenil, da ji poskrbi bivališče. Sam je ni mogel sprejeti, ker je imel že svojo dušo, in še prav posebne vrste. Čeravno je namreč imela njegova duša svoj dom, vendar se je le čutila osamljeno. Hrepenela je po neki neznani tujini, po neki sorodni duši, ki je morala bivati nekje, ki je pa deček ni poznal, a si je je želel z vso močjo. Je-li prišla res zdaj k njemu? — Tega si ni vedel povedati. A vnaprej sta živela pastirček in uboga dušica skupaj na osamljeni trati. Drug drugega sta tolažila. Pastirček ni bil več tako zapuščen, in dušica je imela počitek. Tako se je polagoma